

Kliimaministeerium

Hr. Ivo Jaanisoo

asekantsler

Edastatud e- postiga: ivo.jaanisoo@kliimaministeerium.ee

Meie 18.04.24.

Katrin Koppel

Nõunik, Ringmajanduse osakond

Edastatud e-postiga katrin.koppel@kliimaministeerium.ee

Tagasiside jäätme-, pakendi- jt seaduste muutmise väljatöötamiskavatsusele (VTK)

Eesti Keemiatööstuse Liit (EKTL) toetab Jäätmeseaduse, pakendiseaduse ja teiste seaduste muutmise väljatöötamiskavatsuse (edaspidi jäätmereformi) eesmärki, mis on suunatud olmejäätmete ringlusesse võtmise määra eesmärkide täitmiseks. Edukaks jäätmereformiks on vaja selgeid eesmärke, mõõdikud, tegevuskava, mõjuhindangut ja igale jäätmeturu osapoolle delegeeritud ülesandeid, vastutust ning motivatsioonimehhanismi.

Käeolevaga esitame Eesti Keemiatööstuse Liidu poolt alljärgnevad märkused ja ettepanekud.

Olmejäätmete madal ringlussevõtt

Eesti Keemiatööstuse Liit ei toeta pakendijäätmete täiendavat reguleerimist, kuivõrd pakendiettevõtjate kohustused on selged ja piiritletud ning sihtarvud täidetud. Seega pole õige püüda lahendada olmejäätmete madala ringlussevõtu probleemi peamiselt pakendiettevõtjate täiendava reguleerimise ja maksustamise kaudu.

Pakendite ja pakendijäätmete osas tuleb võtta eelkõige arvesse, et seda valdkonda reguleeritakse EL tasandil eraldi Pakendi ja pakendijäätmete direktiiviga (PPWD), mis on hetkel läbivaatamisel ning muutub tulevikus otsekohaldavaks määruseks (PPWR).

Tulevase PPWR-ga seoses seisavad pakendiettevõtjatel niigi ees väga suured väljakutsed, nt pakendi vähendamise ja minimeerimise sihtarvud, ringlussevõetud materjali sisalduse kohustuslikud määrad, korduskasutuse ja taastäitmise lahenduste nõuded, märgistamise nõuded (sh pakendikonteineritele) jne. Seejuures on väga oluline kaitsta pakendite ja pakendatud kaupade ühtse turu terviklikkust, kuivõrd PPWD (tulevikus PPWR) õiguslikuks aluseks on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114, mis käsitleb siseturgu ja kaupade vaba liikumist. Peamised sätted peavad olema selgelt määratletud, et tagada maksimaalne ühtlustamine ja tugevdada jõustamismehhanisme, et jälgida nende tõhusat rakendamist. Liikmesriigid s.h ka Eesti peavad käsitlema tõkkeid, mis takistavad pakendite ja pakendatud kaupade vaba liikumist. Kindlasti ei tohiks tõkkeid juurde tekitada ning tõkkeks võib kujuneda ka erinev maksustamine.

Teeme ettepaneku keskenduda jäätmereformis olmejäätmete ringlussevõtu parandamise puhul biojäätmete eraldi kogumisele ja taaskasutamisele ning KOV-dele siduvate eesmärkide kehtestamisele.

Pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise seotud täiendavad eesmärgid ja nõuded tuleb jätta PPWR-i reguleerida. Tagada parimal viisil EL siseturu toimimine ning kaupade vaba liikumine.

Usaldusväärsed andmed ja võrdne kohtlemine – lisada täiendavad sätted

Pakendijäätmete ringlussevõtt moodustab Eurostati andmetel 70%, samas kui kehtiv sihtmäär on 55%. Selline tulemus on saavutatud tänu pakendiettevõtete poolt rahastatud taaskasutusorganisatsioonide (TKO) süsteemile, mis on suutnud täita nii pakendiseaduses sätestatud pakendijäätmete tagasivõtu süsteemi rajamise ja käitamise kui ka ringlussevõtu sihtmäärade saavutamise ülesanded. Eesti näitel on pakendi TKO-de toimimine hästi korraldatud – sihtmäärad on täidetud ning see on saavutatud optimaalsete regulatiivsete ja rahaliste meetmetega.

Vastavalt PaKS § 10¹ (2) on TKO ülesanne korraldada talle kohustused üle andnud pakendiettevõtjate pakendi ja pakendijäätmete üleriigilist kogumist ja taaskasutamist ning arendada edasi taaskasutussüsteemi eesmärgiga tagada pakendijäätmete taaskasutamine vähemalt kõnealuse seaduse §-s 36 sätestatud taaskasutuse sihtarvude ulatuses (see nõue tuleneb omakorda jäätmedirektiivist (art. 8a)).

Jäätmedirektiivi samas artiklis märgitakse, et liikmesriigid kehtestavad asjakohase seire- ja nõuete täitmise tagamise raamistikku, millega tagatakse, et toodete tootjad ja organisatsioonid, kes täidavad nende nimel tootja laiendatud vastutuse kohustusi, tõepoolest täidavad – ka kaugmüügi korral – tootja laiendatud vastutuse kohustusi.

Leiame, et pakendijäätmete osas peaks jäätmereformi VTK sisaldama ainult ettepanekuid, mis puudutavad paremaid jõustamismehhanisme – piisava seire tagamist, usaldusväärsete andmete ja statistika tagamist, võrdse ja ausa konkurentsi tagamist (kaugmüügi korral).

Pakendijäätmete tekkekohalt kogumine – oleme vastu

Pakendijäätmete taaskasutamise sihtmäärad on Eestis täidetud ning olemasolev süsteem on piisav ja optimaalne selle eesmärgi saavutamiseks. Jäätmedirektiiv (art 8a) näeb laiendatud tootjavastutuse osas ette, et eesmärgiks on EL tasandil seatud sihtmäärade saavutamine, seal juures aga ei tohi VKE-dele tekitada ebaproportsionaalselt suurt regulatiivset koormust ning TKO kulud ei tohi ületada kulusid, mis on vajalikud kulutõhusate jäätmekäitlusteenuste osutamiseks.

VTKs väljatoodud peamine probleem, mida soovitakse lahendada, on hoopis olmejäätmete taaskasutuse madal määr, aga selle muutmiseks on vaja eelkõige kehtestada siduvad eesmärgid KOV-dele, koguda eraldi biojäätmeid, motiveerida jäätmevaldajat paremini sorteerima ning paralleelselt tegeleda riigis võimekusega erinevaid jäätmevoogusid taaskasutusse võtta. Ringlussevõtu võimekuse puudumisel on liigiti kogumine ainult aja ja raha raiskamine.

Kui siiski otsustatakse jätkata üleminekuga pakendijäätmete tekkekohalt kogumisele, siis EKTL on vastu seisukohale, et süsteemi muutmise seotud täiendavad kulud peaks kandma pakendiettevõtja (või vastav esindusorganisatsioon). Sel juhul tuleks süsteemi luues tagada, et ka tarbijad tasuksid nii oma võimalike kehvade sorteerimistegevuste, kui teatud ulatuses ka

mugavuse eest, kui võrd EPR ei kohusta ettevõtteid mitte eelkõige mugava, vaid **kulutõhusa** jäätmekäitlusteenuse osutamiseks.

Müügipakenditele sihtmäära kehtestamine – tervitame otsust ettepanekust VTK-s loobuda

Müügipakendite sihtmäära ei ole kehtestatud EL PPWDs, seda ei kaaluta ka PPWR-i puhul ning seda ei ole kehtestanud ka ükski teine liikmesriik.

EKTL on vastu müügipakenditele sihtmäära kehtestamisele, kui võrd tegemist on tehniliselt keerulise ja kalli lahendusega nii ettevõtjatele kui ka järelevalvele. Tootjavastutuselt ei saa mitte kuidagi nõuda selliste kulude tasumist, mis pole mõõdetavad, kontrollitavad ega mõjutatavad. Saame aru, et VTK-s on otsustatud müügipakenditele sihtmäära kehtestamise ideest kirjeldatud põhjustel loobuda ning toetame igati seda otsust.

Pakendite turule laskmise tasu (kaheosaline aktsiis) – oleme vastu

VTKs leitakse, et turule lastavad pakendid ei ole sageli ringlusse võetavad. Lahendusena pakutakse, et Eestis tuleks vähendada pakendi teket ja tuleks anda selgemad signaalid, millised pakendid oleksid ringlussevõtu vaatest eelistatavad. Selleks tuleks kehtiv pakendiaktsiisi süsteem muuta kaheosaliseks, et tekiks pakendiaktsiis (turule laskmise tasu, maks) ja pakendijäätmete aktsiis.

Esitaks palume eemaldada VTK punktist 4.2.3 „Pakendi ja pakendijäätmete maksustamine“ kõik pooltõed ja meelevaldsed järeldused.

Kõnealuses punktis tuginetakse ainult WTS Global uuringu „[Plastic Taxation in Europe](#)“ andmetele ning tuuakse selle alusel näiteid Euroopa riikidest, kus kavandatakse või kehtib plasti ja pakendi maksustamine. VTK koostaja oleks pidanud ainuüksi sellest, et ka Eesti kohta antakse uuringus eksitavat teavet, järeldama, et allikas pole usaldusväärne. Uuringus öeldakse, et Eestis on plastpakend maksustatud aktsiisiga 2,5 €/kg ning vabastatud siis, kui taaskasutatakse enam kui 85% (tegelikult kehtib meil nii kõrge määr vaid tagatisrahaga pakendi puhul). Täielikult ignoreeritakse uuringus asjaolu, et Eesti pakendiaktsiis erineb teistest aktsiisidest selle poolest, et turule lastud kauba pakend maksustatakse vaid juhul, kui on jäetud täitmata pakendiseadusest tulenev pakendite ja pakendijäätmete taaskasutamise kohustus / EL sihtmäär (see kohustus on pakendiliigiti erinev ja varieerub hetkel 45% kuni 70%-ni).

Näiteks Leedu puhul jätab VTK mainimata, et pakendile kehtestatud saastetasu tuleb maksta ainult selle pakendiosa eest, mida ei taaskasutata (mitte kogu turule suunatud pakendi eest).

Läti puhul on pakendimaksust vabastatud need ettevõtted, kes on liitunud TKO-ga. Hispaania maksustab mittetaaskasutatavates plastpakendites kasutatud ringlusse võtmata plasti kogust.

Saksamaa näide toetab vastupidist VTK järeldusele vastupidist seisukohta, et pakendimaksu pole ning selle kehtestamine ka väga piiratud ulatuses on äärmiselt keeruline – nimelt ei suudeta seal kohtu abita kehtestada ka deposiidi süsteemi ning kavandatav nn plastimaks puudutaks vaid ühekordselt kasutatavaid plasttooteid ja selle kehtestamine on tänaseseisuga jälle lükkunud järgmisesse aastasse.

Palume kõnealuse VTK punkti kokkuvõttest eemaldada järeldus, et pakendeid maksustatakse mitmetes EL liikmesriikides, kui võrd tegelikult paljudes riikides ei maksustata pakendit üldse ja mõnedes maksustatakse sihtmäärade mittetäitmisega seotud osa pakendijäätmetest (ka Eestis

ammusest olemasolev pakendijäätmete aktsiis) ning üksikutes riikides see osa plastpakendijäätmetest, mida ei taaskasutata. N.ö üle välja kõigile pakenditele kehtivat turule laskmise tasu pole ega plaanita kusagil. Reaalsuses on enamikse riikides probleeme isegi elementaarse deposiidisüsteemi kehtestamisega! Palume vältida meelevaldseid järeldusi ning kasutada uuringu andmeid tervikuna või mitte üldse.

EKTL on vastu pakendite kaheosalisele aktsiisile (turulelaskmise tasule), mis kahjustab Eesti ettevõtete konkurentsivõimet ning suurendaks nii pakendiettevõtjate kui ka järelevalve halduskoormust. Erinevaid pakendite tüüpe ja nende kombinatsioone liigub turul sadu tuhandeid, neid uuendatakse pidevalt ja kõigis pakendites leiduvate materjalide koguste, tüüpide ning kombinatsioonide arvestus oleks tohutult töömahukas.

Kindlasti ei toeta me meetmeid, mis dubleerivad EL tasandil pakendi ja pakendijäätmete määruse tulevasi nõudeid või lähevad vastuollu selle määruse alusel kehtestatavate nõuetega, või nõuavad nende eesmärkide enneaegset saavutamist või tekitavad segadust või vähendavad meie ettevõtete suutlikust keskenduda EL tasandil kokkulepitavate nõuete täitmisele. Nimelt on Euroopa Komisjon PPWRi raames teinud muu hulgas ettepaneku saavutada pakendite täielik taaskasutatavus 2030. aastaks. Kõik pakendielemendid peavad läbima ringlussevõetavuse hindamismenetluse, et tagada nende vastavus delegeeritud seaduses sätestatud ringlussevõtu disaini (DfR) kriteeriumidele. Pakendile määratakse hinne A-st E-ni vastavalt DfR-i kriteeriumidele vastavuse skoorile. Pakendid klassis (E) keelatakse turult alates 2030. aastast. Tootjavastutuse tasude aluseks oleksid klassid A-D.

Lisaks on PPWR-is veel palju pakendiettevõtete puudutavaid olulisi muudatusi, millele ettevõtted peavad keskenduma juba täna ning leidma vajalikud investeerimisvahendid. Jäätmereformi VTK väljapakutud kaheosaline aktsiis (turulelaskmise tasu ehk pakendimaks) annaks lihtsalt tõuke tarbijahindade järjekordsele tõusulainele.

Lugupidamisega
Hallar Meybaum
/allkirjastatud digitaalselt/
tegevdirektor

Kärt Kasak
Kemikaali- ja arendusnõunik
kart@keemia.ee
6160775